

שמעתא למיקתא

האם מותר להשתמש ב"מיקרוגל" לבשר ולחלב

גליון קמ"ב / פר' נשא / ה'תשע"ג
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

א. בישול בשר בחלב האסור מה"ת
הנה בישול בשרי האסור מה"ת אינו דוקא ע"י משקה, אלא אף ע"י "צלייה" כמ"ש הש"ך (סי' פז ס"ק א), וכן דעת רוב הפוסקים וכמו שביארנו בס"ד בגליון פ"א. ודלא כהר"ח (ס"ק א) והמר"ט (ס"ק ג בא"ד נמציו) שפסקו דצליה (וה"ה צלי קדר כמ"ש בפר"ח (שם ס"ק ב) אליבא דשיטה זו) מותרת מדאורייתא. [וע"י בשבט הלוי (ח"ו רס"ו קה דו"ה ולהלכה) דמ"מ חזי לאיצטרופי דעת המקילים במקום ספיקא, ע"כ. וצ"ע בדברי ההר צבי (ח"ו ס"י פד) דנר"ק דמיקל לגמרי דצליה אינו בכלל בישול נגד רוב הפוסקים].

ב. בישול בב"ח במיקרוגל
ועתה יש לדון לענין בישול בב"ח יחד במיקרוגל האם דינו כבישול. דהנה ע"פ המומחים המיקרוגל אין בו חוס מכח אש אלא יש בו שפירת המקרנה גלילים אלקטרוניים העוברים דרך מיני חומרים כמו חרס וכדו' (פרט לרוב סוגי המתכות), וכמו כן במים ומזון אשר הקרנה נבלעת בתוכם וע"יכ הנוזלים שבהם מתחממים ומיזרים חום גדול ועל ידם המאכל מתבשל (ע"י בספר הכשר כלים וציטט דבריו בתשובות והנהגות (ח"ב ס"י ריב בהגה). וע"י עוד מש"כ בגליון ס"א בשם בעל האור לציון שמיקרוגל אינו מבשל אלא "מייבש"י]. ולפי"ז י"ל דאין דינו של בישול במיקרוגל כבישול רגיל שהוא ע"י מים, אלא אפשר דדומה לצלי קידיר, ואפשר עוד דאף לסוברים דצליה בכלל בישול היינו כי אש הולך תחתיו, אבל הכא הדבישול הוא ע"י גלים לכ"ע אינו בכלל בישול. ונראה לפשוט ספק זה ע"פ דברי המגיד המשנה (מא"א פ"ט ה"ח), הב"י (ס"י פז) ועוד מגדולי הפוסקים דס"ל דבישול בב"ח נלמד מבשול שהתורה אסרה בשבת וע"יכ לדעתא אף צליה בכלל בישול לענין בב"ח [וע"י עוד בגליון פ"א אם ילפינן מבשול בשבת לבישול אשר נהנה לענין שבת מצבו בש"ס (שבת לט.) דבישול בחמה שרי, ונפסק כן בסמ"ע ש"ח ס"ע ח'. ופרש"י (שם) דהיינו כי "אין דרך בישול ובח"י. וע"פ דבריו מצנו **האג"מ** (א"ח ח"ג סי' ב) שהמבשל מאכל או משקה במיקרוגל בשבת חייב מפני שהדרך לבשל בו, ואיכות הבישול בו אינה פחותה מאיכות הבישול ע"י האש. וכן פסקו לאחריו **השבט הלוי** (ח"י ס"י סב) ו**הגר"ש זצ"ל** (שבת יצחק ד"ני מיקרוגל פ"א אות ד). ולפי"ז י"ל דה"ה לענין בשר בב"ח כיון דילפינן אה מהך. וש"מ דאכן כך היא דעת **הגר"ש זצ"ל** (שם פ"ה אות א) דכיון שרבים משתמשים במיקרוגל לבישול כמשה מיני תבשילים חשיב ב"ח. בישול.

אלא דדעת **הגר"ש זצ"ל** (מתח"ש ח"א סי' יב תה"ב 4 ושוש"כ פ"א תה"ב קכ), נשמת אברהם ח"ה עמי ר"ט ושלחן שלמה סי' שכן הנה על ס"ק ב) דלעולם כוונת רש"י שכוין שיקל דרך הבישול הוא באש א"כ בישול בחמה אינו נקרא בישול, וע"כ פסק דהמבשל במיקרוגל בשבת אינו חייב משום מבשל. ולדעתו י"ק דה"ה לענין בישול בב"ח.

מיהו מצינו **להמ"ג** (ס"י פז מ"ו ס"ק א) ועוד פוסקים שכתבו דאין לדמות שבת לבב"ח, דאפשר דלענין שבת לאו מלאכה הוה ולענין בשר בחלב בכלל בישול הוה, או להפך. ולדעתא אכתי צ"ע אם בישול בב"ח ע"י מיקרוגל אסור מה"ת. אלא אף דלידהו יש לומר דמיקרוגל גרע ואינו בכלל בישול, דהרי אינו מבשל החתיכה עצמה אלא החתיכה מתבשלת ע"י נוזלים של עצמה בלבד ואפשר דאין זה בכלל דרך בישול. ועוד דבאמת אין הדרך כ"כ לבשל במיקרוגל אלא לחמם כי ידוע דאין איכות הבישול כ"כ כמו בישול רגיל וא"כ יש מקום לדון בסברת האג"מ שנתק דבכלל בישול הוא כי אין האיכות הבישול שבו פחותה מאיכות הבישול ש"ע"ג האש. ומ"מ אף אם נימא דאין זה בכלל דרך בישול מה"ת, מ"מ איסור דרבנן מבשר אימא, דלא גרע מבשילי או מלימת בב"ח דאע"פ דאין בכלל בישול אסורים מדרבנן כמבואר בפוסקים בסמ"ע פ"ז. וע"כ יש לדון אם מותר ע"כ"פ לבשל בב"ח בזה אחר זה במיקרוגל, וכמו שמצינו לענין תנור שבת להשתמש בו בכה"ג לפי התנאים המבוארים בס"ד בגליון קל"ג.

ג. בישול בשר בחלב ביחוד במיקרוגל
ובאמת כבר בארנו בגליון הנ"ל דבצליה בתנור רגיל יש לדון משום ריחא ומשום זיעה. ולענין ריחא מצינו **בשו"ע** (סי' קח ס"ע א) דלכתחלה יש לחוש לה וע"כ אין לצלות בשר כשר ונבלה וכדו' וכתב שרי, וא"כ התנור גדול שמחזיק י"ב עשרונים ופיו פתוח דבכה"ג מותר אף לכתחלה. וכן דעת הרשב"א (שם). אלא שלענין **תנור קטן** ו**סותם** חשש הרמ"א לדעת **האו"ה** דבכה"ג אריחא לכו"ע וע"כ אפי' בדיעבד אין להתיר אלא במקום הפס"מ. ולפי"ז ה"ה למיקרוגל דיש לחוש לריחא, אלא דמיקרוגל אינו אטום לגמרי אלא יש לו פתח מן הצד כנ"ל, וא"כ אף לרמ"א יש להתיר בדיעבד, אבל לכתחלה לכו"ע אסור (ומ"מ בתנור גדול ופיו פתוח שרי וכנ"ל, ומש"כ הרמ"א שם דנהגין להחמיר לכתחלה אפי' בתנור גדול ביאר **הש"ך** (ס"ק ג ו) דהיינו בשבת סתום קצת, וכן פסק **בשער הציון** (סי' תמו אות ח).

ואע"פ דכ"ז שאפוים יחד, ובאז"ז אין לחוש שהריחא או הטעם הבלוע בתנור, מ"מ בגוונא דהאדוק נוגע ממש בדופן התנור ללא הפסק כלי, הבלוע יוצא מהחלי כמבואר **בב"י** (ס"ס יז) ו**ורמ"א** (סי' קה ס"ע ז) וע"י **במ"ז** (סי' תנא סי"א) דפסק דאסור בכל"ג רק כדי קליפה דלא כש"ך (שם ס"ק ב) דר"ל שאוסר עד ס"ז. ודבר זה מצוי בשבת בתנור שמניחים דברים ללא הפסק כל ש"כ שבדרך כ"כ מניחים האדוק על צלחת שבתנור שהיא מ"זכוכית" ובכה"ג יש לצדד להקל בדיעבד דזכוכית אינו בולעת (חוץ מחמץ בפסח) וכמו שהבאנו בשם גדולי הפוסקים בגליון קי"ז. בפרט דיש לצרף דעת **הרמ"א** (שם ס"ע א) דמשמע דאף כשהאדוק נוגע בכלל שבלוע מריחא אין הכלי אוסר, ומותר לכתחלה. וע"י עוד מזה בגליון קל"ג.

ועוד יש לחוש לזיעה המצויה בתנורים אלו, ואע"פ שבגליון קל"ג ביארנו דלהרבה פוסקים ליכא משום זיעה בתנורים מחמת שהיא נשרפת בחום שבו, וכמו"כ דפנותיהם חמים ואינם מקבלים זיעה, ועוד משום דהתנורים המצויים אטומים ולא שייך בהם זיעה, מ"מ במיקרוגל הרי דפנותיו אינם מתחממים כלל, ואדברבה הזיעה מצויה בו כי טבעו לחמם האדוק ע"י הנוזלים המצויים בו כנ"ל. וע"כ מ"מ שבישל בב"ח או מאכל שאינו כשר במיקרוגל המיקרוגל נאסר דהרי בלע מטעם הזיעה.

[וצ"ע כמה נאסר מהדפנות, דהרי דפנות המיקרוגל אינם מתחממות מחמת הקרינה, וא"כ אע"פ דהזיעה והאדוק הנשפך אוסר הדפנות מ"מ י"ל דאין דהם קרות אמרינן תתאה בבר, כמבואר **בש"ך** (סי' צב ס"ק ז) דכל שעומד במקומו בכלל תתאה, ואינם נאסרים אלא כדי קליפה. אלא דיש לדחות דעד כאן לא אמרינן תתאה גבר אלא כשאין דבר הנבלע על האש אבל הכא דמתחמם בשעה שנבלע י"ל דלא שייך למימר תתאה גבר וכמו שמצינו **בש"ך** (ס"ב ס"ק ד) דכל שעומד על האש לא אמרינן ת"ג. וביאר **במ"ז** (סי' צא מ"ו ס"ק ה) דהיינו כי כח האש שולט בו וכן מניח התקרר. וע"י **בדברי יוסף** (סי' תשמ אות יב) דהיתכא המונחת אצל האש והי קרה הוי כמו חם בחם וכולו אסור לכו"ע, וע"י עוד בס"ק ע"ט. ומ"מ בגוונא שהתחממו הדפנות ע"י הזיעה עצמה דעת **הגר"ש זצ"ל** (סי' פ"ה אות ד ס"ק ז) דבכלל כלי ראשון ע"י האש הוא, אולם ע"י **בשו"מ** (מי תלי ח"ג סי' קכה) הביאו **הכה"ח** (סי' תנא אות פ אות צא) ו**באבנ"ז** (ח"ו ס"י ק"א) מש"כ בה"ח.

ולפי"ז יוצא למעשה דאם בשלו או חממו דבר איסור במיקרוגל אסור להשתמש בו לאוכל כשר מגולה, וכמו כן אם בשלו בשר אסור להשתמש בו לחלב מגולה (או להיפך). ודעת **הגר"ש זצ"ל** (אות ד) דאין להבטל פרווה במיקרוגל בשרי ע"מ לאוכלו עם חלב].

ה. אופן הכשרת מיקרוגל שנאסר

ומ"מ כיון שהמיקרוגל נאסר ע"י זיעה, ניתן להכשירו (אחר המתנת מליע"ע) ע"י חימום מים שמעלים זיעה, דזיעה מוציא זיעה כמבואר **בפר"ח** (סי' קבא). אלא דיש לחוש לאוכל הנשפך, או שהניחו ישירות על קרקעיתו. דהוי בליעה מבעין דלא מהני ליה זיעה להפליטה ורק בדיעבד יש לסמוך להכשירו ע"י ריבוי זיעה שמתהווים ממנה הרבה מים דהוי כהגעלה [ע"י **במ"ז** (סי' צד מ"ו ס"ק ב) שפסק כהר"ח, כי הזיעה מפליטה. ובבית שלמה (ח"ו י"ד ס"ס קב) מבואר דזיעה אינה מפליטה בליעה מבעין אבל הנבלע ע"י זיעה יוצא ע"י זיעה. אבל **המהר"ש** (ח"א ס"י ע"ג, חולק ע"י), והובאו דבריהם **ברדב"ח** (סי' קכא ס"ק טו). וע"י **לבויתו נתן** (ח"ו ס"י סב) דמהני להכשיר המיקרוגל בכה"ג, אבל ע"י **החשב האפוד** (ח"ו ס"י פח) דלא מהני (וע"י ש"כ דטעמו כי ס"ל וע"י **החשב האפוד** (שם). וע"י **בשבט הלוי** (ח"ו ס"י סב) דהיינו כי לאזיעה שאינה מחוברת). ומ"מ כתב **באג"מ** (ח"ו ס"י ס"ד ד"ה אבל) דאם ע"י חום הגדול נעשה זיעה גדולה שנתהוו מזה שם מים הרבה פשוט שמועיל להגעלה, ע"כ. וזה מהני אף בליעה מבעין. ובדרך זה ח"כ כתב **החשב האפוד** (שם). וע"י **בשבט הלוי** (ח"ו ס"י סב) ואף היכן דהמיקרוגל בלע איסור כגון נבלה יש צדדים התנור ע"י הזיעה. שהרי מדברי **האפוד** (סי' תשמ אות יב) מוכח דאפי' איסור ע"י האש שנבלע איסורו ע"י זיעה מהני ליה הגעלה אף צריך ליבון, וכמו שהוכיח **בקשו"ע** (פריפר בב"ח ע"מ קלד). וע"י **בשו"ת מלמד להועיל** (ח"ו ס"י טא), **ברדב"ח** (ח"ו ס"ק טו וס"ק נב), **במנחת יצחק** (ח"ו ס"י ע אות ב) ו**במנחת לוי** (ח"ו ע"מ כה אות ב).

אלא דאם כשסומכין על ההכשר, מ"מ כבר ידועים דברי **המ"א** (סי' תקט ס"ק א) דהנוגלם נהוגים איסור שלא להכשיר כלי מבשר לחלב דלמא אתי למטעי. ואע"פ שהמחז"ב (שם) חולק עליו, וכן ס"ל **להכה"ח** (שם) ו**נבערוה"ש** (ח"ו ס"י פט אות טו) כתב דזה חומרא יתירא. מ"מ כבר פסק **המ"ב** (סי' ס"ק ה) כהמ"א, כן הוא מנהג בני אשכנז החמירי בזה. ולפי"ז לכאורה אסור לבן אשכנז להכשיר מיקרוגל מבשר לחלב א"כ נטרף [ע"י **במ"ז** (סי' תנא ס"ק יט) דאם נטרף שרי לשתות מבשר לחלב. וע"י ש"כ (סי' תקט ס"ק ח) כתב **הח"י** (סי' ק) דהיאך דהגעיל לצורך פסח נמי שרי לשתות. וע"י **במהר"ש** (ח"ב ס"י רמא) דלהכשיר לפרווה שרי ולאחר זמן יכול לייחדו למין השני. וכמו"כ מותר לשתות הכלי אם עברו י"ב"ה שלא השתמשו בו כלל. ובכל גוונא אם העגיל מבשר לחלב ונשתמש בו אין איסור בדיעבד]. אבל באמת יש לדון בזה דהרי אף לפי **המ"א** הנייל מותר להכשיר "תנור" אפיה מבשר לחלב כמבואר בדבריו בסמ"ע ס"ק ח', וכן פסק **המ"ב** שם. וכן הוכיח **בתשובות והנהגות** (ח"א ס"י תק). וע"י מש"כ עוד בגליון קל"ג בזה. וי"ל דהיינו טעמא כי התנור הוא כלי יקר ואין דרכם של אנשים לרכוש כמה תנורים וע"כ לא נהוג להחמיר בזה, משא"כ סכומים וסירים וכדו' [וע"י מש"כ בזה **בקשו"ע** (פריפר בב"ח ע"מ קכ)]. ולפי"ז י"ל דה"ה במיקרוגל דאין בו משום מנהג הנ"ל. אלא דמ"מ אין לסמוך ע"י אלא באקראי בלבד דלא"ה המכשילה מרובה ועוד משום דאיכא פקוקים בהכשר ע"י זיעה כנ"ל בהגה. [וכן א"ל **הגר"ש אולמן שליט"א**. וע"י **במהרהרות נתן** (ח"ו ס"י פט אות ח)].

ו. המכילים מכוסים

מיהו אכתי יש להחיר להשתמש בתנור מיקרוגל בשרי לחלי (או איפכא), או במיקרוגל שאינו כשר לאוכל כשר ע"י כיוסו המאכל, שהרי לא חיי לריחא כשהמאכל מכוסה כמבואר **בשו"ע** (סי' קח ס"ע א), וכמו"כ לא חיי לזיעה בכה"ג כמבואר **ברמ"א** (סי' צב ס"ע ח) [וזה מהני אף לכתחלה כמבואר **במ"ז** (סי' קח ס"ד ס"ק א) ו**ברע"א** (שם על הש"ך ס"ק א)]. אלא דבגוונא שתחית התנור מלוכלך מבשר או חלב או מאכל איסור, הרי טעם החתיכה נכנס בכיוסו ואוסר המאכל, דהרי כלי אוסר אף ללא רוטב כנ"ל. וע"כ יש לייקע להשתמש בב"י כיוסו דאף אם טעם החתיכה יבלע בעטיפה הראשונה מ"מ שוב אינו עוברת משם לכיוסו השני, דהרי אין בליעה יוצאת ממלי לכלי ללא רוטב. אלא כד"ז מהני לדעת השו"ע, אבל לדעת **הרמ"א** (סי' צב ס"י ח) אין לסמוך ע"י אלא בדיעבד, ואם כבר בישל, וע"כ לכתחלה יש לנקות אותו במקום (בצירוף ע"י צדדים יש מקום לחלק, דהרי מצינו שחומרת הרמ"א בצירוף צד אחר מולינן ע"י). כמבואר **במ"ז** בסמ"ע תניא סי' ל"ד. בפרט דיש סוברים דאף לרמ"א אין בו חשש וכמו שהבאנו בס"ד בגליון קל"ג].

הלש עיסה ע"מ לחלקה לשני מיני מאפה האם צריך להפריש חלה

תנן (חלה פ"א מ"ן) נחתום שעשה שאור לחלק, חייב בחלה. נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור, אם אין בשל אחת מהן כשיעור, פטורה מן החלה.

ואמרינן בירושלמי (פ"ה חלה ה"ח) הממרח כריו של הכירו שלא מדעתו, רבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש, ר' יוחנן אמר נטבל ר"ש בן לקיש אמר לא נטבל. מתיב ר"ש בן לקיש לר' יוחנן [כן ג"י הפני משה והגר"א], והתנינן וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה, ואין בשל כולה כשיעור (בתימיה, וכן אין בשל כולם כשיעור, אלא טעמא דאף אם הנחתום לש העיסה כולה כאחד הרי זה שלא מדעתם [פני משה משיטת פ"ה ה"ח]). א"ל שניא היא שכן העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה מן החלה. א"ל והתנינן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה, א"ל לא תתיביני נחתום, נחתום לא בדעתו הדבר תלוי, בדעת לקוחות הדבר תלוי, שמא ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה. (ובריש גורס - שמא ימצא לקוחות ונטבלו מיד, כלומר שלא יחלק אם ימצא מי שיקנה הכל כאחד. וכן ג"י הר"ש בח"ל חלה פ"ה ג'.) אולם ככתב הב"י (ח"ו ס"ד) דמדוברי הרשב"א בפסקי חלה (שער כ"ו), נראה שהיה גורס - שמא לא ימצא לקוחות, כלומר ואז יחזור ויאפה כולה לעצמו. וכ"כ הרמב"ם (פ"ו מהל' ביכורים ה"ח) וכ"כ הגר"א. וע"ע בפני משה הנזכר.

וכתב הטור (ח"ו ס"י שכ"ן) - שנים שלש כל אחד ואחד קב לבדו והושיבום יחד, או שנתנו הקמח לנחתום ועיבור, אינו מצטרף, ואפי' נתנה עיסה גדולה לחלקה בצק פטורה, והני מילי איניש דעלמא אבל נחתום העושה עיסה לחלקה בצק חייב.

וביאר הפרישה (ס"ק ג) דמ"ש לחלקה בצק פירושה ליתן הבצק לאנשים הרבה, לכל חלק שאין בו שיעור חלה.

ובב"ח ביאר - פירוש בעל הבית שעשה עיסה גדולה לחלקה לבני ביתו, ליתן לכל אחד ואחד חלק שלא יהא בו כשיעור, פטורה, שהרי בדעתו תלוי ליתן לכל אחד ואחד, ומסתמא ודאי לא יחזור מדעתו, אלא שיהלקנה לחלקים קטנים שאין בהם שיעור, הילכך פטורה. וכדברי הטור כתב המחבר (ס"י שכ"ז ס"ב) - נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקה חייבת בחלה, שאם לא תמכר יעשה פת, אבל (שם) העושה עיסה לחלקה בבצק פטורה.

וכתב הש"ך (ס"ק ה) לחלקה בבצק - לאנשים הרבה שלא יהא באחת מהן שיעור חלה.

ובלבוש (ס"ב) כתב - העושה עיסה לחלקה לאחריה בעודה בצק פטורה.

וכתב הבתפתי תשובה (ס"ק ב) - כתבו הלבוש והדרישה וב"ח דדוקא אם רוצה לחלקה לאנשים הרבה, אבל בשביל שהוא מחלק לעצמו לא מקרי עושה לחלק, וכתבו כן ליישב מנהגנו שונהגות הנשים בערה ללוש רק שיעור חלה ונוטלים חלה ומברכים אם דרדעם לחלק ללחמים שאין בהם שיעור חלה, משום דלא הוי לחלקה לאנשים הרבה.

וע"י בתשובות בית אפרים (ח"ו ס"י ס"ט) דמדברי התוס' בברכות דף ר"א וש"פ מבואר דליחא חילוק זה. ולכבר ע"פ ע"ז גם כן בספר תפילה למשה. וע"י

במעדני מלך חלה שכתב חילוק אחר דדוקא אם מחלקה שלא לאפות עכשיו הכל אלא מסעודה לסעודה אחרת כגון משחירת לערביית, אבל המחלקה עיסה לאפות בצק מיד הכל לא נפטר. וגם חילוק זה דחה בתפל"מ שם דמתום הנ"ל לא משמע כן. ובתשובת בית אפרים שם כתב ליישב מנהג העולם דדוקא אם דעתו לחלקו בופ"ש שלא יבא

